

امام خمینی فقه را برای همه ابعاد زندگی انسان پاسخگو می دانستند

به گزارش شبکه اطلاع رسانی اجتهاد، مدیر گروه معارف موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی(س) در گفتگویی...

به گزارش شبکه اطلاع رسانی اجتهاد، مدیر گروه معارف موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی(س) در گفتگویی به مناسبت فتاوی بدیع و راهگشای حضرت امام خمینی(س) درباره شطرنج با طرح این پرسش که اگر ما نگاه فقه پویا را نداشته باشیم و فقط به آنچه که از گذشته ها رسیده بدون تامل و اجتهاد و بدون توجه به مسایل جدید بپردازیم نتیجه چه خواهد شد؟ گفت: با این نوع نگاه، فقه با زندگی امروز تطبیق نمی کند و پاسخگوی نیازها فعلی نیست و کنار زده می شود و مسلمان ها برای رفع مسایل زندگی شان به سوی مکتب های دیگر گرایش پیدا می کنند.

حجت الاسلام والمسلمین مستوفی خاطرنشان کرد: در بیان دیدگاه های امام (س) پیرامون مباحث فقهی و بررسی فتاوی ایشان (مخصوصا فتاویایی که در طول انقلاب اسلامی و سال های آخر عمر از ایشان صادر شد) به برخی نکات که راهگشای مبانی و نگاه های حضرت امام است باید توجه داشت.

وی ادامه داد: مهمترین نکته ای که در اندیشه امام وجود داشته این است که امام اسلام را پاسخگوی همه ابعاد زندگی انسان و دینی برای همه زمان ها و مکان ها و می دانستند، نه برای دوره و شرایط خاصی. البته نه اینکه دیگران به این اندیشه معتقد نبودند اما حضرت امام خمینی(س) توجه ویژه ای به این امر داشتند.

مدیر گروه معارف موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی(س) گفت: برخی دیدگاه ها در روشنفکران وجود دارد که اسلام و مخصوصاً احکام آن را تاریخی و زمانی می دانند و یا برخی دیدگاه ها بین متدینین و معتقدین است که پیاده شدن اسلام و احکام آن را تنها منحصر به دوران معصومین علیه اسلام می دانند و معتقدند اسلام تنها در زمان ظهور امام زمان می تواند محقق شود.

حجت الاسلام والمسلمین مستوفی افزود: این نگاه ها اسلام را به مسایل فردی و عبادی محدود و از دایره زندگی اجتماعی انسان در همه زمان ها و مکان ها خارج می کند، در حالی که امام، اسلام را دینی برای همه ابعاد زندگی انسان و همه زمان ها و مکان ها می دانند. این نگاه موجب می شود که هنگام فهم و دریافت احکام اسلامی پاسخگویی به نیازها مورد توجه قرار گیرد و فرد سعی کند پاسخ این نیازها و احتیاج ها را از اسلام به دست آورد.

حجت الاسلام والمسلمین مستوفی افزود: نکته دومی که در نگاه حضرت امام(س) به مسایل فقهی وجود دارد توجه به روح و علل و فلسفه احکام است. حتی گاهی اوقات بعضی از بزرگان ما در فقه نیز احکام را به صورت سطحی نگاه می کنند و به روح اصلی حاکم به علت صدور احکام از سوی شارع دقت نمی کنند. مثلاً در بحث ربا وقتی که کسی آن را خیلی سطحی نگاه کند برخی حیلله هایی مطرح است که مثلاً با یک قوطی کبریت 100 هزار تومان را با 110 هزار تومان معامله می کنند و به این شکل ربا را حلال می کنند و فتوا به صحت آن می دهند اما اگر کسی به روح و علت حکم ربا توجه کند نمی تواند چنین فتوایی را مطرح کند. اگر ربا برای زندگی انسانی و اقتصاد و حرکت جامعه مضر و زیان آور است تفاوت نمی کند که ما به صورت صوری با یک قوطی کبریت مشکل آن را حل کنیم. امام هیچ گونه از این حیل ربا را نمی پذیرند و این بیشتر به خاطر دریافتی که ایشان از روح و علت حکم ربا دارند است.

مدیر گروه معارف موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی(س) در بیان جایگاه توجه به زمان و مکان در فقه حضرت امام(س) افزود: ایشان در صحبت ها و بیاناتشان فرمودند که اجتهاد منوط به زمان و مکان است. یعنی یک موضوع در یک زمان و مکان حکمی دارد و همان موضوع و مساله در زمان و مکانی دیگر حکمی دیگر دارد. یعنی این دو عنصر می تواند در احکام تغییر دهد که در این زمینه تا کنون بحث هایی زیادی انجام شده است.

وی با اشاره به لزوم توجه به اصلی و فرعی بودن مسائل ادامه داد: بعضی وقت ها هم ما از روایات و ادله احکام به سرعت رد می شویم و به بررسی دقیق آن نمی پردازیم و بین این روایات نکات اصلی و فرعی را تشخیص نمی دهیم. حضرت امام(س) به این مساله در فقه شان توجه داشتند و نکات اصلی و فرعی را در احکام مورد توجه قرار می دادند و روایات را در این زمینه با دقت بررسی می کردند. نمونه اش در بحث شطرنج است که وقتی توجه به اصل مساله حرمت رهان و میسر(قمار) می گردد و روایات شطرنج با توجه به این مسئله مورد بررسی قرار می گیرد موجب می شود که آن فتوا از ایشان صادر شود. در این زمینه نمونه های خوبی در فتاوی امام وجود دارد. خود حضرت امام در جواب نامه آقای قدیری که پس از فتاوی مربوط به شطرنج و آلات مشترکه موسیقی صادر شده بود مطلبی را می فرمایند که آن مطلب همین توجه امام را نشان می دهد. ایشان در این پاسخ که در صحیفه امام، ج2، ص150 و 151 درج شده است می فرمایند:

لازم است از برداشت جنابعالی از اخبار و احکام الهی اظهار تأسف کنم. بنابر نوشته جنابعالی زکات تنها برای مصارف فقرا و سایر اموری است که ذکرش رفته است و اکنون که مصارف به صدها مقابل آن رسیده است راهی نیست و رهان؛ در 171؛ سبّ و 171؛ رمایه؛ مختص است به تیر و کمان و اسب دوانی و امثال آن، که در جنگهای سابق به کار گرفته می شده است و امروز هم تنها در همان موارد است. و 171؛ انفال؛ که بر شیعیان 171؛ تحلیل؛ شده

است، امروز هم شیعیان می‌توانند بدون هیچ مانعی با ماشینهای کذایی جنگلها را ازبین ببرند و آنچه را که باعث حفظ و سلامت محیط زیست است را نابود کنند و جان میلیونها انسان را به خطر بیندازند و هیچ کس هم حق نداشته باشد مانع آنها باشد، منازل و مساجدی که در خیابان کیشها برای حل معضل ترافیک و حفظ جان هزاران نفر مورد احتیاج است، نباید تخریب گردد و امثال آن. و بالجمله آنگونه که جنابعالی از اخبار و روایات برداشت دارید، تمدن جدید بکلی باید از بین برود و مردم کوخ نشین بوده و یا برای همیشه در صحراها زندگی نمایند.

وی ادامه داد: این توجه ایشان است که ما احکام را باید با توجه به روح و علت اش ببینیم. احکام مطابق شرایط خاص صادر شده و اگر ما در آن شرایط دقت نکنیم موجب اشتباه می شود. این حکم که انفال برای شیعیان حلال است در قدیم و در گذشته مانعی نداشته؛ فردی به جنگل می رفت و دو تنه درخت می برید و امکانات و شرایط فعلی وجود نداشت اما امروز با یک ماشین می توان کل جنگل را نابود کرد. آیا میتوانیم بگوییم آن چیزی را که امام معصوم در آن زمان گفته این را هم شامل می شود؛ یا بحث معدن. زمان امام بحثی مطرح شد راجع به معادن مخصوصا معادن نفت که در زیر زمین های خیلی افراد قرار دارد و آنها مالک آن زمین ها هستند. امام فرمودند آنچه که مالکیت است عرفی است. عرفاً کسی که این زمین را می خرد تا 10 متر بیست متر از عمق زمین را می تواند استفاده کند و به آنچه که از 500 متر زیر زمین می گذرد این مالک، مالکیت ندارد و این ملاک احیا زمین و ارث بردن زمین نیست. این نگاه نشان می دهد که روایات را باید با دقت بررسی کرد نه اینکه احکام را به بدون توجه به شرایط و اصول تعمیم دهیم. حجت الاسلام والمسلمین مستوفی ادامه داد: حضرت امام(س) به جد به فقه سنتی یعنی فقه بر پایه قرآن و سنت و مبانی پذیرفته شده مورد قبول فقها در طول 1000 سال معتقد است. اما همین فقه سنتی را پویا می دانند. یعنی همین فقه با همین مبانی وقتی با این دقت ها تامل شود پویا خواهد بود یعنی پاسخگوی نیازهای روز خواهد بود. ثمره این نگاه امام خمینی(س) این است که فقه را که به تعبیر امام برای زندگی انسان است پاسخگوی مشکلات روز و جوابگوی نیازهای امروز می کند و می تواند در شرایط مختلف نیازهای حقوقی واجتماعی ما را در مسایل اقتصادی، سیاسی، خانوادگی و تمام موارد حل کند. اما اگر این نگاه را نداشته باشیم و فقط به آنچه که از گذشته ها رسیده بدون تامل و اجتهاد و بدون توجه به این گونه مسایل بپردازیم نتیجه چه خواهد شد؟ چون با این نوع نگاه، فقه با زندگی امروز تطبیق نمی کند و پاسخگوی نیازهای فعلی نیست و کنار زده می شود و مسلمان ها برای رفع مسایل زندگی شان به سوی مکتب های دیگر گرایش پیدا می کنند.

وی در پایان گفت: درعین مزایایی که برای اجتهاد پویا برشمردیم یکی از آفاتی که می تواند داشته باشد این است که شخص بدون تامل دقیق در منابع احکام یعنی کتاب و سنت به صرف دیدگاه های جدیدی که در دنیا و دیگر مکتب ها مطرح شده بخواهد به روح و علل احکام و به کلیات دیدگاه اسلامی توجه نکند و احکام اسلام را به گونه ای تفسیر کند و در آنها تغییر راه دهد که مورد پسند و مورد خواست امروز باشد و بدون توجه به روایات و آیات خاص در آن زمینه و فقط تحت تاثیر تغییرات اجتماعی و تحولاتی که در امروز و دنیای مدرنیته به وجود آمده بخواهد اظهار نظر کند. این شیوه موجب می شود آنچه که به عنوان حکم جدید مطرح می شود دور از حقیقت اسلامی باشد. منبع: شبکه اطلاع رسانی اجتهاد